

Vaskovics László
(Univesität Bamberg)

Újabb tendenciák Európában a
családi együttélésben

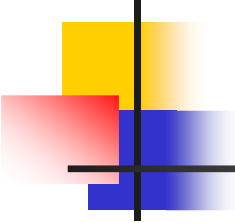
Az előadás vázlatja

1. A családfejlődési tendenciák iránya: konvergencia vagy divergencia?
2. Új tendenciák
 1. Elhalasztott családalapítás
 2. A „család-fázis” időtartamának lerövidülése, a „poszt-családi” életút megnyúlása
 3. A szülői szerepek szegmentálódása /a szülői szerep sokféleségének gyarapodása, részleges szülői szerepek elterjedése/
 4. A családformák (további) pluralizálódása
 5. A családi szolidaritás jelentősége

Alapvető tendenciák

- *A konvergencia* dimenziói
- *A divergencia* dimenziói

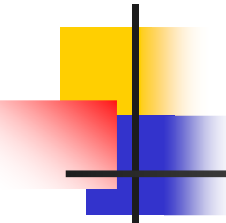
Összegzés – tendenciák

- Noha eltérő ütemben, időbeli késleltetésekkel, az európai társadalmakban megfigyelhető családfejlődési tendenciák a második demográfiai átmenet elmélete által előre jelzett trendeknek megfelelően, a *konvergencia* irányba haladnak.

Elhalasztott családalapítás: A nők átlagos életkora első gyermekük szeletésekor

Ko- horsz	Német- ország	Dánia	Spanyol- ország	Francia- ország	Anglia	Lengyel- ország
1925- 1944	23	24	26	24	24	22
1945- 1974	26	28	30	28	29	24

A „család-fázis” időtartamának lerövidülése, a „poszt-családi” életút megnyúlása

- A „család-fázis” szülői életúton belüli részaránya csökken
- A magas várható élettartam következtében megnyúlik a család-fázist követő párkapcsolati állapot, illetve szülői szerep időszaka
- A klasszikus családi életszakasz (a szülők és gyermekek közös háztartásban) a szülői életút egyre rövidebb szakasza, „epizódja”
- A „poszt-családi” szülői életszakasz jelentősége megnő, néha hosszabb, mint a „család-fázis”.

A szülői szerepek szegmentálódása

/a szülői szerep sokféleségének gyarapodása,
részleges szülői szerepek elterjedése/

- **Részleges (felbontott) szülői szerepek:**
- biológiai értelmezés
 - (biológiai értelemben vett szülői szerep; biológiai szülőség),
- genetikai értelmezés
 - (genetikai értelemben vett szülői szerep: genetikai szülőség),
- jogi értelmezés
 - (a jog szerinti szülői szerep; törvényes szülőség),
- normatív értelmezés
 - (a normatív szülői szerep; nevelőszülőség).

A „szerepfelbomlás” várható európai tendenciái:

- a szülői szerep egyre erőteljesebb „felbomlása” (szegmentálódása), a részleges szülői szerepek terjedése
- a részleges szülői szerepek növekvő variációja
 - Az egyes szerepek együttállását tekintve (egymás mellettség)
 - Az életúton belüli fellépését illetően (egymásutániség)
- A részleges szülői szerepek *individuális és társadalmi jelentőségének* növekedése

A „szerepfelbomlás” várható európai tendenciái (folyt.):

- a vérrokonsági viszony családkonstituáló erejének csökkenő jelentősége
- a reprodukciós triád egyre gyakoribb szétválása (egyre több gyermek nevelkedik nem biológiai /nem genetikai szülőknél).
- a szülői szerepkör „felbomlása” következtében
 - a rokonsági kör kiszélesedése
 - a rokonsági kör növekvő variabilitása
 - az anya-gyermek diád erősödő dominanciája

A „szülőségre” vonatkozó trendek:

- A négy szülői szerepet a családfázis végéig **szinkronban** gyakorlók arányának csökkenése & Azon anyák és apák növekedése, akik a családfázis folyamán “csak” részleges szülői szerepet gyakorolnak (Lois/Kopp 2011).
- Azon szülők részarányának növekedése, akik életútjuk során csak **részleges szülői** szerepet gyakorolnak, **több gyermek** estében **különböző részleges szülői szerepeket** formálnak meg (Feldhaus/Huinik 2011).

A gyermekeket érintő trendek:

- Eltérő "gyermek"- helyzetek ("Kindschaftstypen") létrejötte és elterjedése (Alt/Lange, 2011)
- Növekszik a nem biológiai ill. nem genetikai szülők által nevelt gyermekek aránya (tehát vagy csak egyik, vagy egyik szülő sem vérszerinti) (Lauterbach 2011, Zartler/Berghammer 2013)
- Növekszik azon gyermekek részaránya, akiket a családfázis szakaszában különböző részleges szülő szerepet betöltő szülők nevelnek

A gyermekeket érintő trendek (folyt.):

- A felnövekedésük során **több anya, és több apa** által nevelt gyermekek részarányának növekedése (a szülők a gyerekekkel szemben részleges szülői szerepet gyakoroltak) (Alt/Lange 2011).
- A részleges szülői szerep gyermek felnövekedése során való változásának eredményeképpen a **gyerekek rokonságába** egyre **több** (és változó szerepű) **felöltt** kerül bele (pl. nagynéni, nagybácsi, nagymama, nagypapa) (Lauterbach 2011).
- A nyugat európai országokban egyre nő azon gyermekek száma, akik tényleges genetikai származásukat tisztázni kívánják; nő azok száma akik "**Ki az én vérszerinti apám**", (vagy "Ki az én vérszerinti anyám") kérdésekre, **bírósági úton** keresik a választ. (Nem beszélve arról, hogy az egyes európai országok a fentieket tekintve eltérő jogrendszerrel rendelkeznek.)

A családformák (családtípusok) sokfélesége és pluralizációja

- a házasságon alapuló nukleáris (kis-)család
- az élettársi kapcsolatokon alapuló család
- az egyszülős család
- az újraraházasodások nyomán kialakuló multi-nukleáris család
- a követő család (ha újraraházasodás után az egyik szülő nem vérszerinti szülője)
- -“living apart together” – család

A családformák (családtípusok) sokfélesége és pluralizációja (folyt.)

- A családformák pluralizálódása az észak-és a nyugat európai országok többségében befejezett folyamatnak tekinthető, de nem tekinthető lezártnak a dél- és kelet-európai országokban
- A dél- és kelet-európai országokban, egyfajta „felzárkózásként” a kétkeresős családok, a követő családok (mozaik családok), a multinukleáris családok, az élettársi kapcsolatokon alapuló családok és a „living apart together” - családok további elterjedésére számíthatunk.

„Vadi” új család-konstellációk:

- a azonos neműek párkapcsolatán alapuló család
- a heterolog inszemináció útján létrejött család-konstellációk

- a családformák pluralizálódásának ellenére Európában még mindig az a nukleáris család az uralkodó családi életforma. Ez különösképpen érvényes, ha ehhez a családtípushoz számítjuk a újraraházasodás és az élettársi kapcsolatokon alapuló családtípusokat.

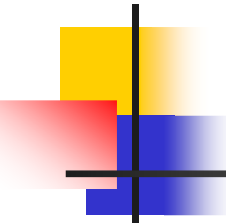
Családi szolidaritás: a családi kohézió egyre jelentősebb dimenziója

- Az idősödő szülőknek biztosított segítség
- A fiatal felnőtteknek nyújtott szülői segítség (transzfert szolgáltatások)

Családi szolidaritás:

- A generációk közötti intenzív kapcsolatokból, kölcsönös transzferekből, emocionális kötődésekből **családi hálózati struktúrák** jönnek létre, amelyek jelentőségét a szülők és felnőtt gyermekeik egyaránt fontosnak, részben *nélkülözetlennek* minősítik.
- E családi hálózatok túlnyúlnak a szülői háztartás keretein.
- A meghosszabbodott várható élettartam megnyújtja a családi szolidaritás éveit, és növeli a családi értékeken alapuló, stabil *intergenerációs hálózat* létrejöttének valószínűségét. Várható, hogy az intergenerációs családi hálózatok a jövőben a jelenleginél jelentősebbek lesznek.

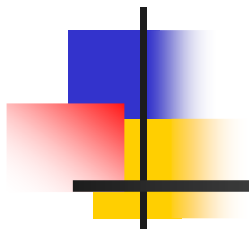
Mi az új ebben a több generációra kiterjedő, a családstruktúrát magába foglaló hálózatban?

- Három, de egyre gyakrabban négy generációs családi „hálózat” kiépülése
- A számszerűen növekvő nagyszülői tartalékok, erőforrások bevonásának lehetősége, (nem csak anyagi tartalékok, de pl. a második generáció egészsége)
- Szélesedő rokonsági hálózat a növekvő partnerkonstellációk következményeként (válás, új élettársi közösség, házasságkötés, válás, újrarázasodás, stb.)
- A családi fázist követő szülői szerep változása, önmeghatározása és önértékelése: a gyermek élete még soha nem állt ennyire a szülői élettervezés fókuszában. A családi fázis utáni szülői státusz ma több normatív és saját magunk által meghatározott kötelezettséget tartalmaz, mint a történelemben valaha.
- Megváltozott nagyszülői státusz

Összegezve:

- Érzelmi kapcsolatok, egymást támogató szolgáltatások a már a szülőkkel nem együttlakó, fiatal felnőtt korú, vagy már felnőtt korú gyerekek és partnereik, továbbá ezek gyermekei között, mely a szülői háztartás határain túlnyúló családi kötődéseket eredményez.
- Ezek a kötődések többgenerációs családi konstellációhoz vezet(het)nek, amit „**diszperzált**” **többgenerációs nagycsaládnak** nevezek.
- E családok elterjedtsége Európa szerte jelentős.

Köszönöm a figyelmet!